

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

УПРАВА ЗА НАДЗОР НАД ФИНАНСИЈСКИМ ИНСТИТУЦИЈАМА

СЕКТОР ЗА КОНТРОЛУ ПОСЛОВАЊА БАНАКА

Одељење за специјалну контролу

**АНАЛИЗА ОДГОВОРА БАНАКА НА ДОСТАВЉЕН УПИТНИК
О АКТИВНОСТИМА БАНКЕ ИЗ ОБЛАСТИ УПРАВЉАЊА
РИЗИКОМ ОД ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА
ЗА ПЕРИОД ОКТОБАР 2016–МАРТ 2017. ГОДИНЕ**

Београд, јул 2017. године

Уводне напомене

Народна банка Србије је, ради унапређења надзора, од 2006. године установила праксу посредног праћења и анализе активности банака у области управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма, и то на основу података које банке два пута годишње достављају у форми Упитника о активностима банке у области управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: Упитник).

Упитником су обухваћени следећи периоди: април - септембар текуће године, односно октобар текуће године - март наредне године.

Основни циљеви сачињавања и анализе Упитника су:

сагледавање стања у процесу идентификовања, мерења и управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма у целокупном банкарском систему на шестомесечном нивоу,

упућивање на примену установљених правила и принципа „Упознај свог клијента“,

индиректно праћење развоја успостављеног система управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма у целокупном банкарском систему,

идентификовање слабих тачака и благовремено указивање банкама на потенцијалну изложеност ризику.

Питања у Упитнику у претходном периоду била су груписана у седам целина:

Део I: Општи подаци о банци

Део II: Активност банке

Део III: Подаци о странкама

Део IV: Подаци о трансакцијама

Део V: Достављање података Управи за спречавање прања новца (Управа)

Део VI: Обука запослених

Део VII: Интерна ревизија и унутрашња контрола

Ова анализа извршена је на основу података за период октобар 2016. – март 2017. године, које су банке Упитником доставиле Народној банци Србије, тако да су могућа извесна одступања у презентованим подацима, који имају превасходно аналитички карактер. Без обзира на наведено, пре спроведене анализе извршена је рачунска и логичка провера достављених података. У току вршења ове анализе контактирано је са шест банака ради кориговања достављених података у случајевима где су проверама уочене рачунске и логичке грешке.

30 банака које у периоду обухваћеним Упитником послују у банкарском сектору Србије доставиле су Народној банци Србије попуњене упитнике у предвиђеном року.

Садржај:

1. Основна запажања.....	5
2. Општи подаци о банкама.....	7
3. Положај овлашћеног лица.....	9
4. Активност банака.....	9
5. Унутрашња ревизија и унутрашња контрола.....	13
6. Подаци о странкама.....	14
7. Подаци о трансакцијама.....	17
8. Достављање података Управи.....	19
9. Обука запослених.....	21

1. Основна запажања

На основу извршене анализе изведен је општи закључак да је изложеност банака ризику од прања новца и финансирања тероризма и у овом, као и у раније анализираним периодима, на средњем нивоу.

Иако су банке, због специфичности пословања, броја и врсте клијената, палете производа које нуде својим клијентима, изложене ризику од прања новца и финансирања тероризма, предузимају адекватне мере за ублажавање тог ризика које се огледају, између осталог, и у следећем:

- све банке су успоставиле сопствене системе за управљање ризиком од прања новца и финансирање тероризма примењујући приступ заснован на процени овог ризика, узимајући притом у обзир и резултате Националне процене ризика од прања новца;
- све банке су унутрашњим актима уредиле учесталост праћења трансакција у зависности од процењеног степена ризика, а нарочито код клијената који су сврстани у највиши степен ризика, као и периоде праћења међусобно повезаних готовинских трансакција;
- 28 од 30 банака користи неки од софтвера за праћење трансакција и клијента ради откривања сумњивих трансакција и клијената. Већина банака је укључила један или више показатеља за препознавање трансакција прања новца и/или финансирања тероризма Управе за спречавање прања новца (у даљем тексту: Управа), док је 21 банка развила и у софтвер укључила и сопствене показатеље за препознавање сумњивих трансакција и клијената, што наводи на закључак да су банке и без постојања регулаторног захтева самостално предузеле додатне активности ради ефикаснијег и квалитетнијег управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма;
- број одбијених понуда за успостављање пословног односа и/или за извршење трансакције, због немогућности извршења радњи и мера познавања и праћења странке повећан је за 105 случаја, или за 11,35%, што указује на то да банке користе ову законску обавезу као средство за управљање ризиком од прања новца и/или финансирање тероризма;
- све банке су сачиниле листу појединаца и ентитета у вези са финансирањем тероризма користећи као извор листе Савета безбедности Уједињених нација, листе Европске уније и листе *OFAC*;
- за 25,54% (83 трансакције) повећан је број пријављених сумњивих трансакција Управи у односу на претходни период, (уз напомену да две банке нису имале случај пријаве сумњиве трансакције);

- уочено је повећање броја случаја коришћења законске могућности за привремену обуставу извршења трансакција од стране банака;
- све банке су унутрашњим актима уредиле систем унутрашњих контрола, при чему се 25 банака изјаснило да је планом унутрашње ревизије за 2017. годину предвиђена контрола спречавања прања новца и финансирања тероризма.
- У текућој години 21 банка је извршила унутрашњу ревизију тог дела пословања банке, док је код једне у току. Од преосталих осам банака, једна банка је извршила унутрашњу ревизију у 2014. години, четири банке су унутрашњу ревизију извршиле у 2015, док су три банке извршиле унутрашњу ревизију у 2016. години.
- 20 банака је извршеном ревизијом идентификовала одређене пропусте, при чему је 17 банака утврђене неправилности кориговало у задатим роковима, две банке то нису учиниле у року, а код једне банке рок још није истекао;
- о налазу унутрашње ревизије у вези спречавања прања новца и финансирања тероризма, у једној банци је овлашћено лице обавестило извршни одбор, док је код 16 банака о том налазу обавештен и управни одбор банке.
- 29 банака је планом унутрашње контроле предвидело унутрашњу контролу спречавања прања новца и финансирања тероризма;
- 28 банака је вршило унутрашњу контролу послова у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма
- 24 банке идентификовале су одређене неправилности, при чему је 21 банка утврђене неправилности кориговала у задатим роковима, док код преостале три банке рок још није истекао;
- све банке углавном посвећују дужну пажњу обуци, пре свега запослених који су у непосредном контакту са странкама или учествују у обављању трансакција. Ипак, намеће се закључак да је у појединим банкама неопходна додатна обука, пре свега запослених из пословне мреже који извештавају овлашћено лице о клијентима и трансакцијама код којих постоји сумња у прање новца и/или финансирање тероризма, имајући у виду да је само 4,37 % од укупног броја достављених интерних извештаја пријављено Управи у виду извештаја о сумњивој трансакцији.

И поред предузетих мера за ублажавање ризика од прања новца и финансирања тероризма анализом су уочене и неке чињенице које могу имати посредан, или непосредан утицај на квалитет управљања овим ризиком, а односе се, између осталог, на следеће:

- у односу на претходни анализирани период, за 28.113 случајева повећан је број странака за које је 10 банака радње и мере познавања и праћења поверило трећем лицу, што наводи на закључак да банке које су се

одлучиле на коришћење ове законске могућности треба да буду нарочито посвећене управљању овим ризиком којем у овом сегменту могу бити изложене;

- број трансакција са клијентима из високоризичних дестинација повећан је укупно за 12,46% у односу на претходни период;
- број странака које су страни функционери повећан је за 74 у односу на претходни период и на дан 31.03.2017. године износи 767;
- укупан број физичких лица нерезидената клијената банака, смањен је за 6.004 у односу на претходни период, али је њихово учешће у укупном броју клијената исто (0,69%), због смањења броја клијената у банкарском сектору. Упркос смањењу броја физичких лица нерезидената из високоризичних земаља за 290, уочено је повећање њиховог учешћа у укупном броју нерезидената физичких лица (у претходном периоду 19,88 %, а у анализираном периоду 22,46%) услед поменутог смањења укупног броја физичких лица нерезидената банака
- број правних лица нерезидената из високоризичних земаља, у апсолутном износу у овом периоду повећан је за 117, при чему је њихово учешће у укупном броју странака нерезидената правних лица повећано са 12,51% на 16%;
- само једна банка пријавила је 20,59% од укупно пријављених сумњивих трансакција Управи;

Даље унапређење ИТ решења у оквиру постојећих система може имати значајан утицај на ниво оперативних ризика који могу настати људском грешком и омогућити ефикасније управљање људским ресурсима (нарочито у условима смањења броја запослених), тако што се запослени могу више посветити подизању квалитета анализе пословања клијената, односно њиховим трансакцијама које систем банке издваја на основу програмираних параметара – показатеља;

Имајући у виду да управљање ризиком од прања новца, а нарочито финансирања тероризма све више добија на значају и на светском и на националном новоу, неопходно је наставити са јачањем функције овлашћеног лица и његовог заменика код свих обвезника, а нарочито банака;

2. Општи подаци о банкама

На дан 31. март 2017. године у Републици Србији 31 банка има дозволу за рад Народне банке Србије (Bank of China Srbija akcionarsko društvo Beograd - Novi Beograd – решење НБС ИО бр. 105 од 20.12.2016. године није обухваћена Упитником). Према достављеним одговорима, банке успостављају пословни однос са странком на укупно 2.315 локација на основу разгранате мреже организационих јединица, или за 592 локације мање него у претходном

анализираном периоду. Четири банке пословни однос са странком може да успостави на до 10 локација, 11 банака на од 11 до 50 локација, девет банака спада у групу код којих се пословни однос може успоставити на од 51 до 100 локација, четири банке успостављају пословни однос са странком на од 101 до 200 локација и две банке тај пословни однос могу да успоставе на преко 200 локација.

У банкарском сектору готовинска трансакција може се извршити на укупно 5.246 локација (у односу на претходни период за 1.988 локација више), при чему четири банаке спада у групу оних које имају до 10 таквих локација, десет банака је у групи које имају од 11 до 50 таквих локација, десет банака врши готовинске трансакције на од 51 до 100 локација, две банке имају од 101 до 200, а четири банке преко 200 таквих локација.

Укупан број запослених у банкарском сектору на дан 31. март 2017. године износи 23.806, док број запослених који непосредно обављају послове у вези с клијентима и трансакцијама износи 14.878 (62,45%). На основу анализе кретања укупног броја запослених, може се закључити да је и у овом анализираном периоду настављен тренд смањења броја запослених, тако да је крајем марта 2017. године укупан број запослених смањен за 209 у односу на крај септембра 2016. године, док у односу на исти период 2016. године ово смањење износи 387, односно 1,6%.

На нивоу банкарског сектора, просечан број клијената по запосленом који непосредно обавља послове у вези с клијентима и трансакцијама износи 841, док број обављених безготовинских и готовинских трансакција по запосленом у периоду октобар 2016 – март 2017. године износи 26.424¹. Број клијената банке по запосленом смањен је за 59, а број обављених безготовинских и готовинских трансакција по запосленом је повећан за 678 у односу на претходно анализирани период. Из наведеног произилази да су запослени у периоду за који се врши ова анализа више оптерећени него у претходно посматраном периоду, упркос смањењу броја клијента, због повећања укупног броја обављених безготовинских и готовинских трансакција, уз приближно исто учешће запослених који непосредно обављају послове у вези с клијентима и трансакцијама у односу на укупан број запослених.

У пет од 30 банака (16,66%) флукуација АМЛ особља које је у директном контакту са клијентима износила је између 10 и 50%, док је у свим осталим банкама износила мање од 10%.

Смањење учешћа банака код којих је флукуација АМЛ особља које је у директном контакту са клијентима између 10 и 50% за 6,67% у односу на претходно анализирани период, указује да су банке процесе и успостављени систем за спречавање прања новца и финансирања тероризма унапредице, а све ради квалитетног спровођења радњи и мера за откривање и спречавање прања новца и финансирања тероризма и адекватног управљања овим ризиком.

¹ Приказани износ односи се на број трансакција које не укључују е-банкинг трансакције обзиром да се извршење тих трансакција обавља без директног ангажовања запослених банке

3. Положај овлашћеног лица

На основу достављених одговора на Упитник 24 банке имају посебну организациону јединицу која се бави искључиво спровођењем Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: Закон), док шест банака те послове извршава у оквиру других организационих јединица. У седам банака овлашћено лице/његов заменик као и други запослени којима су поверени послови у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма, свакодневно обављају и друге послове, ван својих активности у вези са спровођењем одредаба Закона.

У само седам банака овлашћено лице је на руководећем положају у банци, док у 23 банке овлашћено лице то није.

Све банке су сарадњу овлашћених лица и њихових заменика са осталим организационим јединицама регулисале унутрашњим актима.

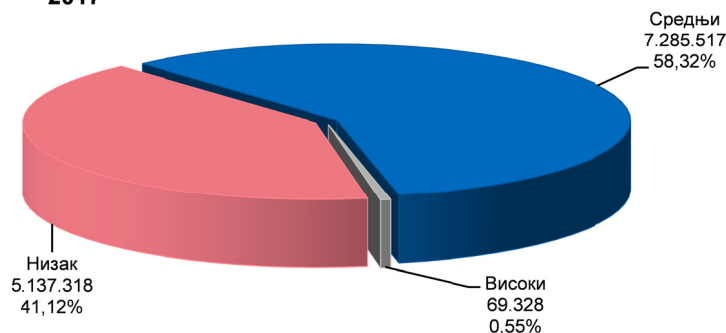
Јачање функције овлашћеног лица и његовог заменика у условима давања све већег значаја ризику од прања новца, а нарочито финансирања тероризма на светском нивоу, требало би да буде императив и домаћем банкарском сектору.

4. Активност банака

Све банке су у складу са Одлуком о смерницама за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС“ бр. 46/2009 и 104/2009) коју је донела Народна банка Србије, израдиле анализу ризика и процену изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма, узимајући при том у обзир и резултате Националне процене ризика од прања новца. У зависности од процењеног степена изложености странке ризику од прања новца и финансирања тероризма, банке су своје клијенте класификовале у низак, средњи и висок. (Графикон 1).

Графикон 1. Структура странака у банкарском

сектору сврстаних по степену ризика са стањем у марту 2017

Према достављеним подацима о извршеној класификацији клијената према степену изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма 16 банака је више од 70% својих клијената сврстало у категорију ниског ризика, док је њих 14 највећи број клијената (више од 70%) сврстало у категорију средњег ризика.

На основу анализе одговора из Упитника, закључује се да банке, и поред тога што су од укупно 12.515.199 клијента, њих 5.137.318 класификовале у ниско ризичну групу, поједностављене радње и мере познавања и праћења странке примењују на свега 1.039.064 клијента, што је за око 2% више у односу на претходни период.

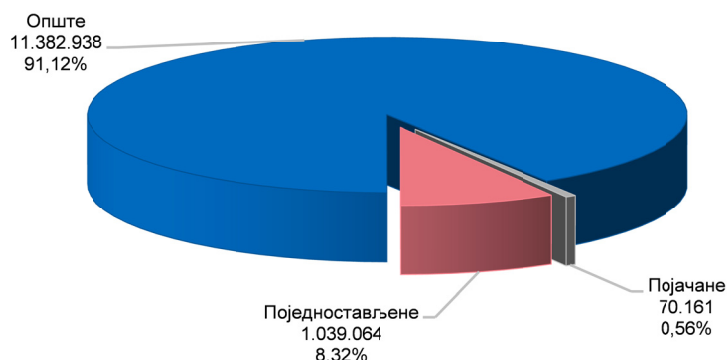
Упоредни преглед структуре броја странака по процењеним степенима ризичности и примењеним радњама и мерама приказан је у табели:

Структура странака у банкарском сектору према степену ризика и примењеним радњама и мерама

Степен ризика	број странака	% учешће	Примењене мере	број странака	% учешће
низак	5.137.318	41,12	поједностављене	1.039.064	8,32
средњи	7.285.517	58,32	опште	11.382.938	91,12
висок	69.328	0,55	појачане	70.161	0,56
неприхватљив	23.036		Без мера	23.036	
	12.515.199	100		12 515,199	100

Сагласно Закону, банке су дужне да примењују опште, поједностављене, или појачане радње и мере познавања и праћења странке. У периоду за који се врши ова анализа, на 91,12% странака у банкарском сектору примењене су опште радње и мере. Појачане радње и мере спроводе се код 0,56%, а поједностављене код 8,32 % странака (Графикон 2).

Графикон 2. Структура странака у банкарском сектору сврстаних по примењеним радњама и мерама праћења странке са стањем у марту 2017.

Од укупног броја случајева у којима се примењују поједностављене радње и мере познавања и праћења, на само две банке односи се 925.673 клијента, а све остале банке их примењују на 113.391 клијента. Достављени подаци даље показују да 13 банака на све своје клијенте које су класификовале у групу ниско ризичних примењује поједностављене радње и мере познавања и праћења странке, шест банака те мере уопште не примењује, док њих једанаест то чини само за сразмерно мали део клијената из групе нискоризичних.

На постављено питање у Упитнику да ли су својим унутрашњим актима предвиделе учесталост праћења клијената, сходно нивоу ризика у који су сврстани, све банке су одговориле потврдно.

Банке су се изјасниле да прекидају пословни однос с клијентом због немогућности спровођења радњи и мера познавања и праћења странке. У периоду октобар 2016 - март 2017. године из наведених разлога је 13 банака прекинуло пословни однос са 110 клијента. У посматраном периоду 17 банака није имало случај раскида пословног односа. Једанаест банака је у 1.030 случаја одбило понуду за успостављање пословног односа и/или за извршење трансакције, због немогућности извршења радњи и мера познавања и праћења странке, од чега се на једну банку односи 989 оваквих случајева.

Десет банака је вршење појединих радњи и мера познавања и праћења странке поверило трећем лицу и на тај начин прибавило податке и документацију за 307.156 странака (од тога се на тај начин прибављени подаци за 307.152 странке односе на две банке). Све банке су се изјасниле да сачињавају службену белешку у писменој форми и да разматрају да ли постоје основи сумње да је у питању прање новца или финансирање тероризма у случајевима када одбију понуду за успостављање пословног односа или извршење трансакције из наведених разлога.

На постављено питање у Упитнику да ли су имале захтеве за отварање анонимних рачуна, штедних књижица на шифру или доносиоца и др. ради прикривања идентитета странке, све банке су одговориле одрично.

Све банке поседују информациони систем који препознаје више међусобно повезаних готовинских трансакција истог клијента чија је укупна вредност једнака, или прелази износ од 15.000 евра.

Све банке су потврдиле да су интерним актима предвиделе учесталост праћења трансакција које врше клијенти који су сврстани у категорију с највишим ризиком, као и периоде праћења међусобно повезаних готовинских трансакција. Према добијеним одговорима, 11 банака повезане трансакције најмање прате у току једног дана, осам банака у периоду од недељу дана, две банке у периоду од 15 дана, пет банака у периоду до 30 дана, једна у периоду до три месеца, једна у периоду до шест месеци, једна у периоду од годину дана, док једна банка повезане трансакције прате у зависности од нивоа ризика у дужем временском периоду.

Све банке су сачиниле листу појединаца и ентитета у вези са финансирањем тероризма, док су као извор за ових листа најчешће користиле листе Савета безбедности Уједињених нација, листе ЕУ и листе *OFAC*.

У Упитнику је 28 банака навело да користе посебан софтвер за препознавање сумњивих трансакција или лица, док су се само две банка изјасниле да не користе софтвер. Банке су се такође изјасниле које су показатеље с Листе за препознавање сумњивих трансакција, као и Листе показатеља у вези с финансирањем тероризма, објављене на сајту Управе, укључиле у тај софтвер.

У следећем прегледу је приказано који број показатеља за препознавање сумњивих трансакција у вези са прањем новца који су објављени на сајту Управе је 25 банака имплементирало у свој софтвер, и то у следећем броју:

Број укључених показатеља у вези са прањем новца

Број показатеља за банке	Број банака
мање од 10	6
10 - 19	13
20 – 29	5
30 – 37	1

Према подацима из Упитника, 25 банака се изјаснило да су у свој софтвер укључиле показатеље за препознавање сумњивих трансакција у вези с финансирањем тероризма, и то у следећем броју:

Број укључених показатеља у вези са финансирањем тероризма

Број укључених показатеља у вези са финансирањем тероризма	Број банака
мање од 5	15
5–10	8
више од 10	2

Такође, 21 банка је навела и број од 324 других показатеља (из сопствених листа показатеља) које су укључиле у софтвер за препознавање сумњивих трансакција и/или лица.

Број банака у зависности од примењених сопствених показатеља је дат у прегледу који следи:

Број укључених показатеља које је развила банка

Број укључених показатеља које су банке саме развиле	Број банака
мање од 5	4
5–9	5
10–19	9
20 до 25	0
50	3

Као друге показатеље укључене у софтвер, банке најчешће наводе показатеље који су идентификовани на основу искустава у праћењу трансакција и пословања странака, а могу се изразити програмским језиком и као такви укључити у информациони систем. Већи број сопствених показатеља за 76 у односу на претходни период указује да се банке у све већој мери и без захтева регулатора ангажују на подизању квалитета обављања послова спречавања прања новца и финансирања тероризма, а ради адекватнијег управљања овим ризиком.

Ради ефикасног управљања изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма, потребно је да све банке и даље унапређују систем праћења трансакција и клијената, како би правовремено извршиле идентификацију, процену ризика и примениле адекватне радње и мера према својим клијентима.

5. Унутрашња ревизија и унутрашња контрола

На основу достављених одговора, све банке су унутрашњим актима уредиле систем унутрашњих контрола у банци.

Унутрашња контрола примене Закона у највећем броју банака је у надлежности организационог дела који се бави унутрашњом ревизијом, а истовремено и у надлежности других организационих јединица, као што су организациона јединица који се бави контролом усклађености пословања банке, контролом пословања „мреже“ или искључиво контролом спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Према достављеним одговорима на Упитник 25 банака је планом унутрашње ревизије предвидело ревизију пословања банке за 2017. годину, а која се односи на спречавање прања новца и финансирања тероризма. У последњој години дана 21 банка је извршила унутрашњу ревизију тог дела пословања банке, док је код једне банке ова ревизија још увек у току. Од преосталих осам банака, једна банка је извршила унутрашњу ревизију у 2014. години, четири банке су унутрашњу ревизију извршиле у 2015, док су три банке извршиле унутрашњу ревизију у 2016. години.

У поступку унутрашње ревизије дела пословања који се односи на спречавање прања новца и финансирања тероризма, 20 банака је идентификовало пропусте у поступању банке, док једна банка није могла да се изјасни о наведеном, јер није достављен коначни извештај интерне ревизије.

Најчешћи пропусти се односе на: некомплетност документације у досијеу клијента, неажурност података о клијентима, погрешну извршену класификацију клијената према степену изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма, некомплетност унетих података о клијентима у систему банке, или њихову недоступност осталим запосленима у банци, неажурне листе ризичних држава, недовољно информација у анализама детектованих потенцијалних

сумњивих трансакција, процедурални оквир за спречавање прања новца и финансирања тероризма није целовит, недостатке или међусобну неусаглашеност унутрашњих аката из различитих пословних процеса, пропусте у системском решењу које се односе на праћење ниво ризика и др.

Све банке које су унутрашњом ревизијом утврдиле пропусте у поступању (20 банака) дале су рок за уклањање утврђених неправилности, од којих је 17 банка то и учинило у задатом року, две банке то нису учиниле у року, а код једне банке рок није истекао.

Што се тиче информисаности извршног и управног одбора банака о налазу унутрашње ревизије у вези спречавања прања новца и финансирања тероризма, у једној банци је овлашћено лице обавестило извршни одбор, док је код 16 банака о том налазу обавештен и управни одбор банке.

У обухваћеном периоду 28 банака је вршило унутрашњу контролу послова у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма, при чему су неправилности утврђене код 24 банке. Најчешћи налази те контроле односе се на:

- неадекватну или непотпуну документацију при вршењу идентификације странке при успостављању пословног односа или вршења трансакције,
- неажуриране податке о странци у систему банке,
- неправилно извршену класификацију клијената по степену изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма,
- немогућност система да у потпуности прати ризик од спречавања прања новца и финансирања тероризма.

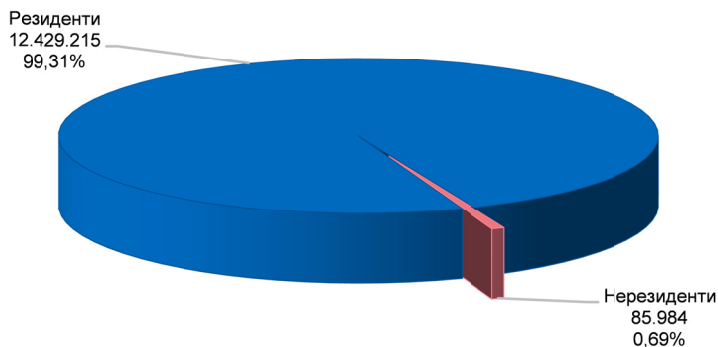
Све банке које су својим унутрашњим контролама утврдиле неправилности навеле су и да су дале рок за отклањање утврђених неправилности, док је њих 21 предузело и мере за њихово отклањање. У пет банака је овлашћено лице обавестило извршни одбор банке о налазу унутрашње контроле у вези спречавања прања новца и финансирања тероризма, а у 21 банци је овлашћено лице обавестило и управни одбор банке о том налазу.

6. Подаци о странкама

На основу података добијених из Упитника структура клијената у банкарском сектору приказана је у графиконима од 3 до 5.

Графикон 3 приказује апсолутно и релативно учешће резидената и нерезидената у целокупном банкарском сектору у марту 2017.

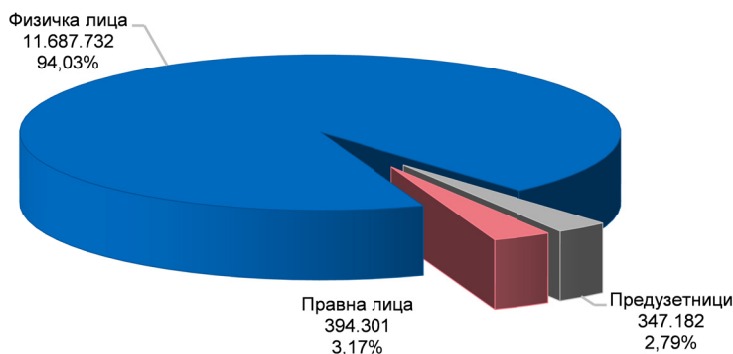
Графикон 3. Структура странака у банкарском сектору у марту 2017.

Посматрано у односу на претходни период, однос између броја странака резидената и нерезидената је на истом нивоу, тако да је на крају марта 2017. године од укупног броја странака, број резидената износио 12.429.215 (99,31%) а нерезидената 85.984 (0,69%).

Као и у претходном периоду, од укупног броја резидената, највеће је учешће физичких лица (94,03%), док појединачна учешћа домаћих правних лица и предузетника износе 3,17% односно 2,79% уз благо повећање учешћа ове две категорије странака у укупаном броју клијената резидената (Графикон 4).

Графикон 4. Структура странака резидената у банкарском сектору у марту 2017.

Структура странака нерезидената у банкарском сектору, као и удео странака физичких и правних лица из високоризичних земаља и офшор земаља и територија у укупном броју странака нерезидената, приказана је на Графикону 5.

Број клијената нерезидената физичких лица смањιο се за 5.933 и сада износи 78.106 (90,84%), док се број правних лица нерезидената незнатно смањιο за 11 у односу на претходни период и износи 7.878 (9,16%).

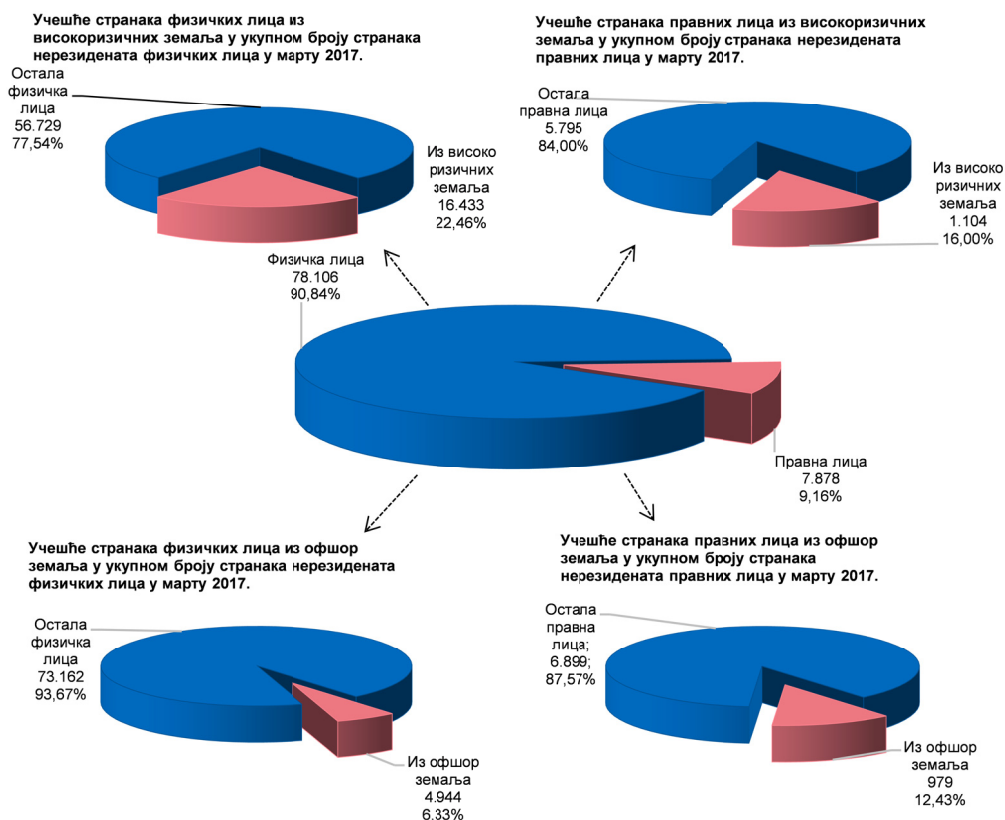
Број физичких лица нерезидената из високоризичних земаља се у апсолутном износу смањιο у односу на претходно анализирани период, али је њихово процентуално учешће у укупном броју странака нерезидената повећано на 22,46% (за 2,58%) услед смањења укупног броја нерезидената физичких лица у

периоду ове анализе, док је број правних лица нерезидената из високоризичних земаља у апсолутном износу повећан за 117 при чему је процентуално учешће у укупном броју странака нерезидената правних лица повећано са 12,51% у претходно анализираном периоду, на 16% у периоду ове анализе.

Поред наведеног, приказан је удео странака из офшор земаља у укупном броју странака нерезидената. Офшор дестинацијама могу се сматрати оне земље, односно територије, у којима постоји двојна пореска политика, веома повољна за компаније које немају пословање у тој земљи, већ само регистровано седиште, и за које је уобичајено да послују на локалном тржишту.

Упркос смањењу укупног броја физичких лица нерезидената у периоду за који се врши ова анализа у односу на предходно анализирани период, број физичких лица из офшор земаља се повећао са 4.233 на 4.944 лица, док се у укупном броју правних лица нерезидената, број правних лица из офшор земаља смањио са 1.138 на 979 (Графикон 5)

Графикон 5. Структура странака нерезидената у банкарском сектору у марту 2017.

Број странака које су успоставиле пословни однос без физичког присуства смањен је са 5.117 колико их је било на дан 30.септембар 2016. на 4.058 док је број странака које су страни функционери на дан 31.март 2017. износио 767, што је за 74 више у односу на стање од 30.септембра.2016

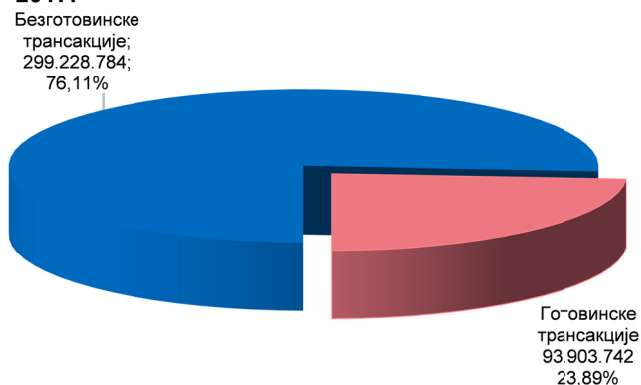
7. Подаци о трансакцијама

У посматраном периоду банке су обавиле 299.228.784 безготовинских трансакција, или за око 0,48 % мање него у претходном периоду. Број готовинских трансакција који је обављен на нивоу банкарског сектора износио је 93.903.742, или за око 11,93% више него у претходном периоду. Учешће готовинских трансакција у укупном броју трансакција је повећано за 2,815% у односу на претходни период и износи 24%(у претходном периоду 21,81%).

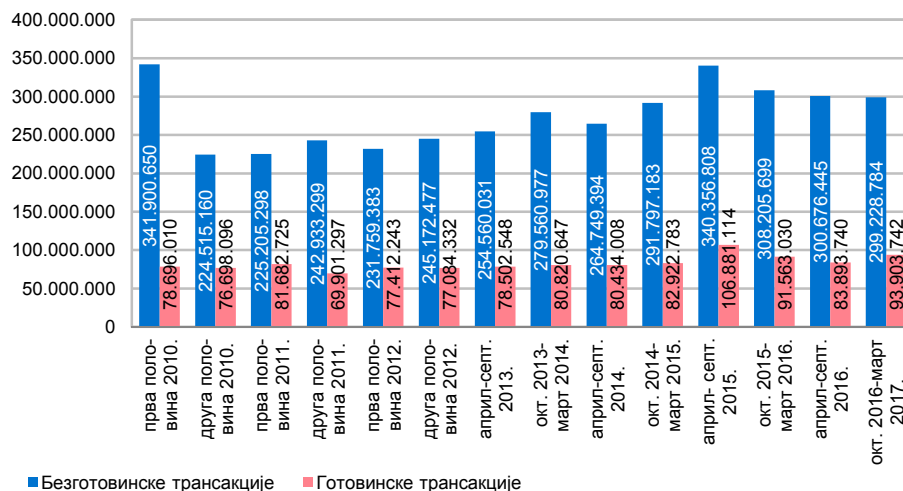
Број безготовинских трансакција извршених коришћењем *е-банкинг* услуге је износио 65.290.649 у анализираном периоду и повећао се за око 13,78% у односу на претходно анализирани период.

Структура извршених готовинских и безготовинских трансакција, у банкарском сектору у периоду октобар 2016 – март 2017. године приказана је у Графикону 6, док је преглед извршених безготовинских (без укључених *ебанкинг* трансакција) и готовинских трансакција за период од прве половине 2010. закључно с посматраним периодом приказан на Графикону 6а.

Графикон 6. Структура извршених трансакција у банкарском систему за период октобар 2016 –март 2017.

Графикон 6.а. Структура извршених трансакција у банкарском сектору по периодима
(број трансакција)

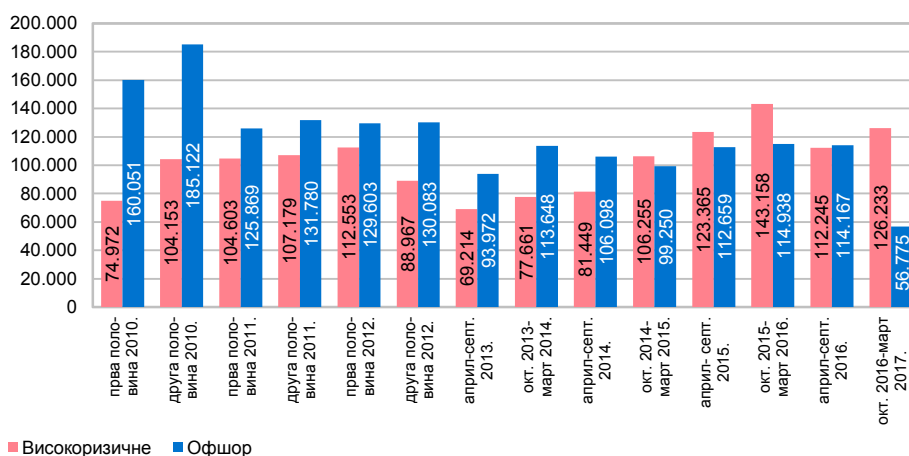
■ Безготовинске трансакције ■ Готовинске трансакције

Банке су извршиле 166.094 готовинских трансакција, у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности обрачунато по средњем курсу Народне банке Србије, што чини приближно 0,18% од 93.903.742 укупно обављених готовинских трансакција.

Уочено је смањење наведених готовинских трансакција за 17.561 трансакција у апсолутном износу, у односу на претходни период.

Са клијентима из високоризичних географских подручја извршено је 126.233 трансакција, што је за 13.988 трансакција више у односу на претходни период, а са клијентима из офшор географских подручја 56.775 трансакција, чији је број смањен за 57.392 трансакције у односу на претходни период (Графикон 7).

Графикон 7. Кретање броја извршених трансакција са клијентима из високоризичних и офшор подручја по периодима
(број трансакција)

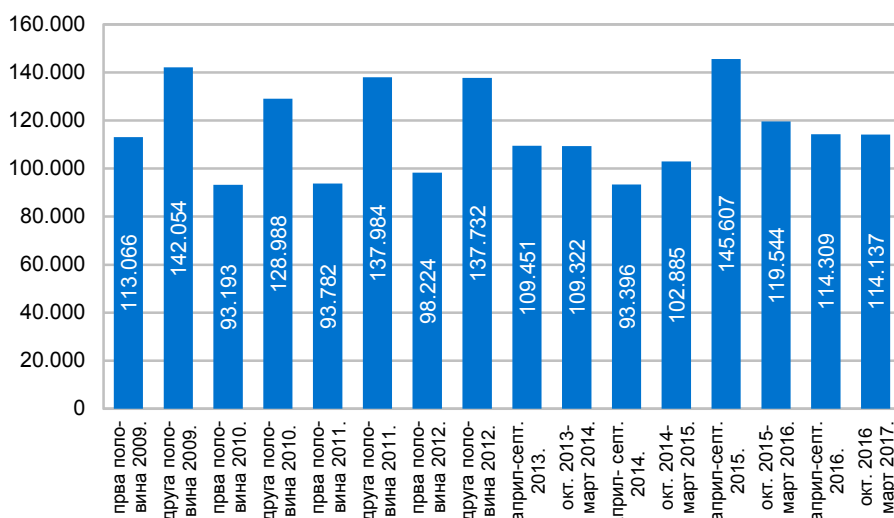
■ Високоризичне ■ Офшор

8. Достављање података Управи

Број пријављених готовинских трансакција чија је вредност једнака износу од 15.000 евра или више, обрачунато по средњем курсу Народне банке Србије на дан вршења трансакције, у последњем посматраном периоду износи 114.137 (Графикон 8), док је укупан број извршених готовинских трансакција истих вредности износио 166.094. У односу на претходно посматрани период, број пријављених готовинских трансакција чија је вредност једнака износу од 15.000 евра или више је смањен за 0,15%.

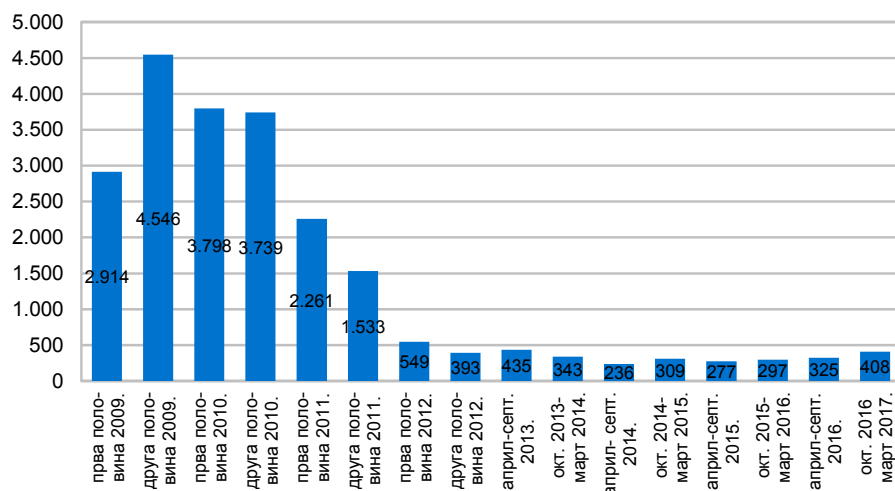
Учешће пријављених готовинских трансакција у износу од 15.000 евра и више у динарској противвредности у односу на укупно извршене наведене трансакције је око 68%, што је за 6% више у односу на претходни период. У апсолутном износу, број готовинских трансакција у износу од 15.000 евра и више у динарској противвредности које нису пријављене Управи износи 51.957 и требало би да представља масу трансакција за које је прописом регулисано да банке нису у обавези да пријављују Управи, а које се односе на трансакције клијената јавних предузећа, директне и индиректне кориснике буџетских средстава, странке на које се у складу са Законом примењују поједностављене мере познавања и праћења, као и на готовинске трансакције којима се врши пренос новца с једног рачуна странке на други ако су отворени код исте банке, замену новца на рачуну странке за другу валуту а новац остаје на рачуну код банке, орочавање новца на рачуну странке или реорочавање. Наведено објашњава знатно мањи број трансакција који је пријављен Управи од поменутог броја укупно обављених готовинских трансакција у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности.

Графикон 8. Преглед броја готовинских трансакција $\geq$ 15.000 евра пријављених Управи за спречавање прања новца по периодима

Банке су у анализираном периоду Управи пријавиле 408 трансакција (само једна банка је пријавила 84 трансакције) на које су показатељи за препознавање сумњивих трансакција указивали да постоје разлози за сумњу (у даљем тексту: сумњиве трансакције), што је за око 25,54 % више у односу на резултате добијене из претходног Упитника (Графикон 9). У овом периоду број пријављених трансакција Управи повећан је за 83 извештаја о сумњивим трансакцијама.

Графикон 9. Преглед броја сумњивих трансакција пријављених
Управи за спречавање прања новца по периодима

У посматраном периоду, две банке нису пријавиле ниједну сумњиву трансакцију као и у претходном периоду, шест банака је пријавило до пет сумњивих трансакција, 12 банака је пријавило од пет до 10 трансакција, шест банака од 10 до 20 трансакција, а четири банке су пријавиле више од 20 таквих трансакција, од којих је једна пријавила 84 сумњиве трансакције.

У анализираном периоду четири банке је искористило законску могућност и привремено обуставило извршење 19 трансакција. Од тога су две банке привремено обуставиле по једну трансакцију, једна банка је привремено обуставила пет трансакција, а једна банка 12 трансакција. У односу на претходни период, када је четири банке привремено обуставило извршење пет трансакција, у посматраном периоду уочено је повећање коришћења ове законске могућности од стране банака.

Запослени у банци који су у директном контакту са странком доставили су овлашћеном лицу 3.774 интерна извештаја у случајевима када су посумњали да у вези с клијентом или његовом трансакцијом постоји ризик од прања новца. У анализираном периоду није било интерних извештаја у којима је се сумња односила на финансирање тероризма. Број интерних извештаја које су запослени у банци доставили овлашћеном лицу у апсолутном износу смањен је за 427, или за 10,16% у односу на претходни период. Међутим, поставља се питање квалитета тих интерних извештаја. Наиме, број интерних извештаја које су запослени у банци доставили овлашћеном лицу, а по којима подаци нису

достављени Управи, износио је 3.609 (односно 95,63%) када су у питању интерни извештаји у вези са сумњом у прање новца. Прецизније, од 3.774 интерних извештаја о сумњи у прање новца, овлашћена лица су Управи пријавила свега 165 извештаја о сумњивим трансакција, што чини приближно 4,37% укупног броја достављених интерних извештаја.

Релативно мали проценат пријава сумњивих трансакција које су овлашћена лица извршила на основу достављених интерних извештаја од стране запослених који су у директном контакту са клијентима, или њиховим трансакцијама од 4,37%, указују на то да је потребно већу пажњу посветити квалитету њихове обуке у овом сегменту.

9. Обука запослених

У банкарском сектору послове који подразумевају директни контакт са странкама непосредно обавља укупно 14.878 запослена, односно за 50 запослених мање него у претходном периоду, што указује на тенденцију смањења броја запослених који су у директном контакту са странком.

Све банке су израдиле програм годишњег стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених који обављају послове откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма и прилагодили га различитим позицијама у банци.

Обука запослених обавља се према годишњем плану и програму. Код највећег броја банака обука се врши најмање једном годишње, периодично по потреби, приликом пријема нових запослених, као и у зависности од измена законске и интерне регулативе. Обуку најчешће врше овлашћена лица и њихови заменици, обучени руководиоци организационих јединица и запослени у Одељењу за контролу усклађености пословања. Најчешћи начин организовања обуке је електронским путем, презентацијама у тренинг-центрима, интерактивним тренинзима, презентацијама у *powerpoint*-у, објавама на локалној мрежи, путем екстерних семинара, предавања, упознавања с новим трендовима и техникама прања новца и финансирања тероризма. Запосленима су на интранет страницама банака доступна сва упутства из те области, законска регулатива, а по потреби се користи и електронска пошта да би се организациони делови обавестили о обавезама у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма.

У 28 банака сви запослени који непосредно обављају послове у вези са клијентима и трансакцијама су већ реализовали годишњи план обуке, док ће у две банке план обуке бити реализован до краја године. По извршеној обуци, све банке врше проверу знања запослених и резултате провере чувају на начин и у роковима прописаним законом.

Запослени у свим банкама су упознати са последицама непримењивања закона, процедура и налазима контрола управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма.

На основу анализе Упитником достављених података за период октобар 2016 – март 2017. године, уочено је да је дошло до повећања броја банака које нису извршиле логичко тестирање њихове тачности пре него што су достављени Народној банци Србије (у претходном периоду 13,33% банака, а у периоду ове анализе 20%). Највећи број уочених пропуста односи се на неслагање податка о укупном броју странака у односу на њихов збир у приказу њихове структуре по резидентности као и на пропуст да се одговори на питања из Упитника везано за класификацију клијената по степену ризика, интерну ревизију и унутрашњу контролу.